

Boganova stovka

Název emise: Osobnosti – Bohumil Hrabal (1914 – 1997)

Den vydání: 26. 3. 2014

Platnost: ode dne vydání ve styku tuzemským i mezinárodním až do odvolání

Hodnota: 17 Kč; kat. č. 802 (ČP)

Rozměr známkového obrazu: 23 x 40 mm

Výtvarný návrh: Marina Richterová

Rytina: Miloš Ondráček

Druh tisku: OTr v černé barvě + HT šedý a světle hnědý; vytiskla PTC Praha

TF: 2x 50

FDC: OTp v černé barvě; tisk PTC Praha

Některé skvrny nelze odstranit bez porušení podstaty látky... Tahle věta vystihuje podstatu Hrabalova umění – vzít běžnou, obyčejnou věc a ukázat ji v nových souvislostech. Ne vznesené ideály všehomíra, ale každodenní realita, v autorově případě často neradostná. Narodil se v předvečer Velké války, jako nemanželský (do matricy byl zapsán jako Bohumil František Kilian, tedy pod příjmením matky, první křestní jméno získal po nepřítomném otci Bohumilu Blechovi, druhé po kmotroví Františku Hrabalovi, jehož syn se pak za několik let stal jeho otčímem), což v té době nepochybně bylo stigma. První roky, nelehké už proto, že je prožil bez tatínka a maminky, jen s babičkou a dědečkem, poznamenaly válečný hlad a nejistota. V těsně předškolním věku pak stříh - vlajky a nadšení za míru a nečekaně obnovené státnosti. To brzy vystřídala poválečná nouze, hospodářská krize, každodenní politické střety ve společnosti, strach z blížícího se hnědého nebezpečí. Potom beznadějí Mnichova, hrůzy protektorátu, nadšení z osvobození, které rychle využíla rudá diktatura, aby na čtyři desetiletí zalehla celou zem...

Asi každý slyšel, že dětství autor prožil v pivovaru v Polné (Polná je nám blízká, pocházel odtud filatelistický znalec R. Gilbert) a v Nymburce, což by mu takový Jaroslav Hašek jistě záviděl. Následovala realka a právnická studia přetržená okupací, na něž sice dokázal navázat a školu dokončit, ale právnickou kariéru nenastoupil. Působil v řadě příležitostných zaměstnání, často byl i dělníkem, například v kladenských ocelárnách nebo sběrných surovinách. Tahle prostředí působí atraktivně v jeho prózach, ale život to jistě nebyl

lehký, zvlášť po těžkém úrazu, který utrpěl krátce před čtyřicátkou. Snad i v jeho důsledku si našel lehčí a hlavně bližší místo, jako kulíšák v libeňském divadle (to měl společné s Václavem Havlem). I když psal už jako

student, publikovat směl jen zřídka a profesionálním spisovatelem se stal až před padesátkou, v roce 1963.

Šedesátá léta byla pro Hrabala jistě nejkrásnější – byl na vrcholu sil, jeho práce vycházely, dosáhl mezinárodního věhlasu, v dubnu 1968 obdržel film podle jeho novely Ostře sledované vlaky v Hollywoodu Cenu akademie - Oscara. To přineslo zájem o překládání jeho prací do cizích jazyků, i když s ohledem na způsob jeho psaní s rozporuplnými výsledky. Hovorová řeč v typických květnatých souvětích se převádí obtížně, například některé překlady do francouzštiny jsou hodnoceny jako vysloveně zkomolené, lepší je to s italstinou, němčinou či maďarštinou, a samozřejmě polštinou (i když i tady ne bez obtíží a nutných zjednodušení; v současnosti se uvádí, že Hrabalovy práce byly přeloženy do tří desítek jazyků). Legendární šedesátá však byla příliš krátká, v roce 1968 je u nás zakončily sovětské tanky; nedlouho poté z Hrabalova mikrokosmu vlastní rukou mizí kamarád Vladimír Boudník, osobitý výtvarník, zpodobněný v Perličkách na dně a v Něžném barbarovi.

S nástupem normalizace přišlo další období zákazů a psaní do šuplíku, z něhož se Hrabal napůl vymanil v polovině sedmdesátých let, sebekritikou otištěnou v časopisu Tvorba. I pak ale byla jeho díla vydávána jen omezeně a cenzurovaná. Přesto budila pozornost a nadšení čtenářů, kteří na ně v knižních čtvrtcích trpělivě stávali dlouhé fronty před knihkupectvími. Podle jeho prací byly natočeny další filmy (Postřižiny, Slavnosti sněženek), které dodnes patří k oblíbeným. Nešlo ale o jediný způsob, jak se s Hrabalem setkat. Mimo oficiální nakladatelství tu byly možnosti polooficiální (k těm patřil časopis Spolku českých bibliofilů, jehož jsem byl jako student v sedmdesátých letech členem; v roce 1956 vydal několik Hrabalových povídek, což svědčí o jasnozřivosti jeho tehdejších odpovědných redaktorů), a pak samizdat. Ten byl zejména v osmdesátých letech hlavním pramenem necenzurované literatury u nás. Stateční lidé jako Karel Šrp a jeho kolegové v Jazzové sekci Svazu hudebníků ČSR vydali v roce 1981 Hrabalův román Obsluhoval jsem anglického krále v nemuvřitelném nákladu pět tisíc výtisků! (aspoň tak o tom mluví dobové materiály prokuratury). Způsobili si tím obrovské existenční problémy, přímý střet s komunistickou zvlášť reprezentovanou StB, ale bezpočtu čtenářů umožnili se nadechnout. Kniha kolovala z ruky do ruky a já si dodnes živě vzpomínám, jak jsem ji tehdy přečetl jedním dechem, jak mě strhly osudy jejího hrdiny, jak jsem litoval každého otočení stránky, které mě přibližovalo k jejímu konci. Filatelistické srdce samozřejmě potěšily pasáže věnované poštovním známkám, které v románu hrají nemalou roli, a to jsem vůbec nemohl tušit, že o čtvrt století později budu moci připravovat známkové rekvizity k filmu, který podle knihy

natočil Jiří Menzel. Další Hrabalovy práce od poloviny osmdesátých let vydávalo samizdatové nakladatelství Pražská imaginace, v cizině vycházely v 68 Publishers manželů Švoreckých; i tohle jistě přispívalo k odmítavému postoji režimu vůči autorovi.

Po listopadu 1989 bylo najednou všechno jinak. Z trezoru se do kin dostal dvacet let starý film Skřivánci na niti, vyjít mohly i starší práce v původním, necenzurovaném znění. Hrabal se stal celebritou sledovanou sdělovacími prostředky, všeobecně známými se staly jeho návštěvy staropražské hospody U zlatého tygra, kde se v roce 1994 setkal s americkým prezidentem Clintonem, jehož sem zavědli Václav Havel. Reportéři slídili kolem Hrabalovy chaty v Kersku, zpovídali jeho sousedy, spolužáky a pamětníky. Sám autor dál psal a publikoval, nelze se ale ubránit dojmu, že svoboda pro něj přišla příliš pozdě. Táhl mu už pomalu na osmdesát, byl unavený a přes zájem veřejnosti se zřejmě cítil osamělý (i když prý hrdě říkal: Jsem sám, ale ne osamělý). Jeho nejbližší už byli dávno mrtví. Nejhuře nesl smrt své paní Elišky-Pípsi v roce 1987, manželství bylo bezdětné; ve stejný rok zemřel i jeho bratr Břetislav. Další desát let pak žil sám, do svých bezmála třiaosmdesáti.

Pak přišel úraz nohy na chatě v Kersku a hospitalizace na ortopedické klinice pražské nemocnice Na Bulovce. A 3. února 1997 v půl třetí odpoledne pád z okna nemocničního pokoje v pátém patře... Byla to nehoda při krmení holubů, k nimž se příliš naklonil? Nebo rozhodnutí, že už bylo všeho dost? O tohle se dodnes prou odborníci na jeho život a dílo, i prostí čtenáři. Pravdu se možná nedozvíme nikdy – a to nám umožňuje domyslet si závěr každý sám. Mně je blízké vysvětlení literárního vědce Radko Pytlíka, vyjádřené slovy *Vzhůru, srdce!*, která měl možná na mysli hrdý starý muž, opuštěný uprostřed všeobecné pozornosti, zrazený vlastním tělem, když ztěžka přelézal nízký okenní parapet...

Skončil tak nelehký, přitom rozhodně pozoruhodný život. Snad právě nelehkost osudu umožnila tvorbu tak velkého díla. Četl jsem na toto téma úvahu, že jsme jako olivy - to nejlepší ze sebe vydáváme, když jsme drceni. To je hezký bonmot, ale viděli jste někdy olivu po takovém procesu...?

Dnes si tedy autora připomínáme známkou vydanou ke stému výročí narození. Co o ní říci? Portrét je jistě věrný - a od jiného výtvarníka by mi přišel snad i hezký, ale Marina Richterová svými předchozími pracemi nastavila příliš vysoko laťku, kterou touto prací v mých očích nepřekonal. Rozpačitý jsem i ze lhotákovské postavičky chlapce na kresbě FDC (i když Lhoták některé Hrabalovy knihy ilustroval) – při tak ojedinělé příležitosti zde mohlo být něco inspirovaného Kolářem nebo Boudníkem, k oběma měl Hrabal lidsky blízko. Seznam Hrabalových prací bych sestavil jinak a rozhodně bych v něm nevynechal čárku v názvu novely *Městečko, kde se zastavil čas*. A kde jsou Taneční hodiny pro starší a pokročilé, které si koupilo přes půl milionu čtenářů? Kde je Příliš hlučná samota, podle které byl natočen nepovedený film s Philippem Noiretem v hlavní roli? Nejlepší je tu nakonec On-

dráčkova rytina, spolehlivě sloužící předloze – což u osvědčeného mistra není překvapením.

Nominální hodnota 17 korun není šťastně zvolena - a pošta tak pokračuje v nedobré tradici „nefrankaturních“ hodnot, které brání tomu, aby naše známky nalézaly cestu na běžné vnitrostátní zásilky. Ostatně, není to problém jen této emise - všimněte si, že všechny tři dnes anotované známky mají jinou, než nejpoptřebnější hodnotu – Hrabal a Červená Lhota po 17 Kč, Kopal dokonce 21. Právě nominální hodnoty jsou už dlouho největším problémem naší emisní činnosti a pošta – v jejíž výhradní kompetenci tato otázka je – by se na ně měla zaměřit. Nakonec nevádí, když vychází více známek, to se děje všude ve světě, hlavní je, aby byly snadno poštovně upotřebitelné! Například v USA, Francii a řadě jiných západních států vychází mnohem více známek, než u nás, ale obvykle s nejběžnější nominální hodnotou (A).

Na razítku dne vydání je uvedeno Brno, což je nedomyšlený tah, s Brnem Hrabala váže jen místo narození. S ohledem na jeho život a dílo by přírodnější byla jiná místa – Polná (na rakvi si vymínil nápis Pivovar Polná), Nymburk (ten považoval za pravé místo svého mládí, v místním skautu získal přezdívkou Bogan, odehrávají se tu Postřiziny), Kladno (pracoval tu a situoval sem Skřivánky na niti), pražská Libeň (bydlel tu rozhodující část života a umístil sem děj řady příběhů, zejména Automat Svět; říkal o ní: Sluncem zalitý výčep, to jsou nebesa v Libni) - a samozřejmě milované Kersko, které v kresbě razítka připomíná alespoň silueta kočky, o něž se tu autor se svou paní po léta staral. A možná těch razítek mohlo být víc, aby se dostalo na každý z těchto domicilů, a na každém z míst, která se k Hrabalovi váží, mohla být díky tomu malá připomínka, třeba formou výstavky na místní poště, propagující nejen novou emisi, ale i známky jako takové. Ale to už je asi příliš – kdo by to dělal a platil? - I když, jak říká Hrabalův hrdina ve Skřiváncích na niti: *V naší zemi je i nemožné možné...!*

FB